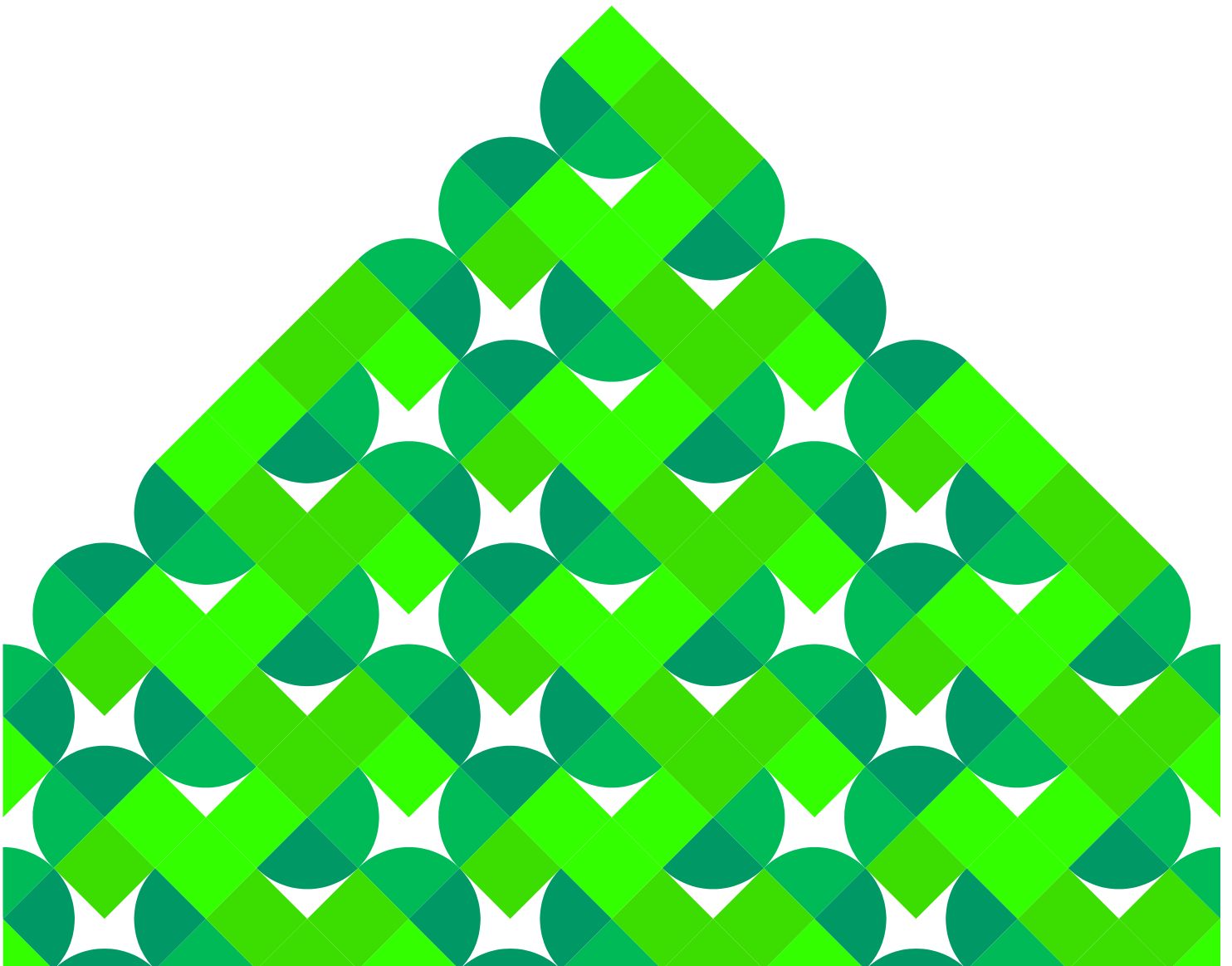


Delaktighet och hållbar utveckling

Slutrapportering av ett regeringsuppdrag om att öka
genomslaget för funktionshindersperspektivet i offentliga
aktörers arbete med Agenda 2030



Myndigheten för delaktighet är en kunskapsmyndighet som arbetar inom funktionshindersområdet. Vi arbetar för att alla, oavsett funktionsförmåga, ska kunna vara fullt delaktiga i samhället.

Myndigheten för delaktighet, 2022
Delaktighet och hållbar utveckling

Nummer: 2022:2

ISBN: 978-91-87883-94-1 (pdf)

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

Postadress: Myndigheten för delaktighet, Box 1210, 172 24 Sundbyberg

E-post: info@mfd.se

Telefon: 08-600 84 00

Innehåll

Förord	4
Inledning	5
Offentliga aktörers arbete med Agenda 2030	6
Funktionshindersperspektivet ska få ett större genomslag	6
Uppdragets genomförande	7
Samverkan och insatser i nätverk	8
Kunskapshöjande insatser	9
Resultat av uppdragets insatser.....	10
Universell utformning i genomförandet av Agenda 2030	13
Rätt från början innebär färre åtgärder i efterhand.....	13
Universell utformning ger stöd i konkretion och avvägningar	14
Utmaningar för ett ökat genomslag av universell utformning	15
Ett hållbart samhälle måste byggas med utgångspunkt i verkliga behov	16
Sammanställning av insatser	17
Referensgruppsarbete	17
Digitala stöd för att integrera funktionshindersperspektivet.....	18
Seminarier, webinarier och konferenser.....	19
Övriga spridningsinsatser.....	22

Förord

Uppdraget att stärka funktionshinderspersionen i arbetet med att nå målen i Agenda 2030 har varit givande, utvecklande och framgångsrikt. Genomförandet av uppdraget har ytterligare stärkt Myndigheten för delaktighet (MFD) i insikten att fler behöver bidra i det gemensamma arbetet för att hitta konkreta arbetssätt och verkningsfulla insatser för hållbar utveckling. Många aktörer har viljan och ambitionen att arbeta mot agendans mål. Det som efterfrågas är konkretion i form insatser som låter sig göras i linje med annan styrning och övriga förutsättningar. Kanske är det därför som intresset att delta och engagera sig i MFD:s arbete med delaktighet har varit stort.

Det funktionshinderspersionpolitiska målet är full delaktighet i samhället. Målsättningarna i agendan ligger väl i linje med detta och att inkludera målet för funktionshinderspersionpolitiken faller sig naturligt och innebär inget annat än det som utgör agendan. Funktionshinderspersionpolitikens inriktning erbjuder dessutom strategier för agendans olika delar, där människor på olika sätt ska delta i genomförandet och kunna ta del av resultatet av arbetet. Att utforma universellt, riva hinder för delaktighet, erbjuda individuellt utformat stöd till de som behöver det och att motverka diskriminering gör att fler kan inkluderas och möta principen om att ingen ska lämnas utanför. Arbetet mot ett mål blir dessutom långt mer effektivt om alla som berörs kan delta och hjälpas åt i genomförandet. Det om något är ett starkt och inbyggt incitament.

Om alla deltar i genomförandet kommer även resultatet präglas av den mångfald av intressen, förutsättningar och önskemål som återfinns i befolkningen. Universell utformning spelar en särskilt viktig roll. Principen är under utveckling och det finns ett stort intresse. Arbetssättet benämns ibland med andra begrepp än universell utformning men ambitionen, att tänka in olika behov och förutsättningar samt att ta reda på dessa genom att föra dialog med dem som berörs är tydlig.

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Inledning

Myndigheten för delaktighet (MFD) fick i december 2019 i uppdrag av regeringen att bidra till att funktionshindersperspektivet får ett större utrymme hos offentliga aktörer i deras arbete med Agenda 2030.¹ Som en del i uppdraget ska en analys göras av vilken roll och betydelse principen om universell utformning kan ha i genomförandet av agendan. Uppdraget ska genomföras i dialog med funktionshindersrörelsen och andra relevanta aktörer.

Genomslagskraften i Agenda 2030 kombinerad med funktionshinderspolitikens arbetssätt bör kunna ge goda möjligheter för offentliga aktörer att börja ta mer hänsyn till människors mångfald i sitt arbete med hållbar utveckling. Fokus i genomförandet av uppdraget har därför varit samverkan och kunskapshöjande insatser om funktionshindersperspektivet samt universell utformning i agendan.

MFD har med hjälp av digitala kanaler kunnat nå ut brett med budskap om hur hållbarhet och funktionshinderspolitiskt arbete hänger ihop och kan stärka varandra. Under uppdraget har myndigheten fokuserat på att samla och erbjuda kunskap, inspiration och metodstöd för ett ökat engagemang kring ett hållbarhetsarbete ur ett funktionshindersperspektiv. Myndigheten har bidragit med funktionshindersperspektivet i de nätverk som finns och arbetat främjande genom att lyfta fram lärande exempel och arbetssätt.

En delredovisning av uppdraget gjordes i december 2020. Denna rapport är MFD:s slutredovisning av uppdraget. Rapporten redogör kortfattat för hur arbetet med Agenda 2030 bedrivs, vad funktionshindersperspektiv är och hur det kan bidra i arbetet med Agenda 2030. Vidare presenteras hur uppdraget har genomförts och vilka effekter och lärdomar som finns. Slutligen redovisar MFD regeringsuppdragets andra del genom en analys av rollen och betydelsen för universell utformning inom Agenda 2030.

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2020 för Myndigheten för delaktighet, regeringsbeslut I:21, 2019-12-19, dnr S2019/05315/RS (delvis)

Offentliga aktörers arbete med Agenda 2030

I MFD:s delrapportering som lämnades till regeringen i december 2020² kunde MFD konstatera att funktionshindersperspektivet ännu inte hade fått ett särskilt stort genomslag i offentliga aktörers, dvs. kommuner, regioner och statliga myndigheter, arbete med Agenda 2030.

Arbetet med Agenda 2030 i allmänhet har kommit olika långt hos de offentliga aktörerna. Många aktörer har utsett ansvariga för agendan med olika mandat och organisatorisk hemvist, och inventerat befintliga insatser i förhållande till agendans mål. Samtidigt har få etablerat processer för ett mer långsiktigt arbete där agendan utgör en integrerad del av målstrukturen för verksamhetens olika delar. Enligt Statskontoret, som har utvärderat styrningen på området, finns det få exempel på att dessa aktiviteter faktiskt har lett till förändrade arbetssätt, samverkansformer eller prioriteringar.³ Att arbeta för ett ökat genomslag av ett tvärperspektiv som funktionshindersperspektivet inom Agenda 2030 är därför en lärande och pågående process.

Arbetet befinner sig alltså fortfarande i ett startskede hos många offentliga aktörer, där man exempelvis satsar på att utveckla den interna kompetensen. Detta har också präglat genomförandet av regeringsuppdraget. Många aktörer efterfrågar och söker innehåll, styrning och inspiration om hur agendan kan användas för att få in tvärperspektiv i agendan. Aktörerna vänder sig då främst till olika samverkansgrupper, regeringen eller andra statliga myndigheter.

Funktionshindersperspektivet ska få ett större genomslag

Funktionshindersperspektivet grundar sig i det nationella funktionshinderspolitiska målet som syftar till allas rätt till delaktighet i

² MFD (2020) Funktionshindersperspektivet i Agenda 2030. Delrapportering.

³ Statskontoret 2020:15. Agenda 2030 i myndigheter, kommuner och regioner. Slutrapport.

samhället och jämlikhet i levnadsvillkor oavsett funktionsförmåga. För att nå dit behöver samhället utformas så att så många som möjligt har förutsättningar att delta och använda det gemensamma samhällsutbudet. De hinder för delaktighet som finns ska identifieras och tas bort. Utöver detta kan också grupper eller individer behöva erbjudas ett särskilt och individualiserat stöd som komplement för att skapa delaktighet. Diskriminering ska också förebyggas och motverkas.

Att göra samhället mer hållbart, användbart och tillgängligt är ett ansvar för alla aktörer, men det offentliga har ett uppdrag att säkerställa att ingen ställs utanför. På så sätt blir funktionshinderspolitiken ett viktigt verktyg i genomförandet av Agenda 2030. Att utforma samhället universellt, så att så många som möjligt kan delta på lika villkor, att riva hinder för delaktighet och att komplettera med särskilda stöd när det behövs, gynnar inte bara delaktighet för personer med funktionsnedsättning utan alla grupper eller individer som riskeras att marginaliseras eller missgynnas på något sätt.

Aktiv involvering av de personer och organisationer som är användare av samhällets tjänster eller på annat sätt berörs av en fråga är en förutsättning för att identifiera hinder och hitta lösningar på problem. Det är ett sätt att säkerställa att det som utvecklas fungerar för så många som möjligt i praktiken. Aktiv involvering bidrar även till att höja kvaliteten i beslut och ökar deras legitimitet. Aktiv involvering är en grundbult i funktionshinderspolitiken och kan bli ett viktigt bidrag också till arbetet med hållbar utveckling. Ett ökat samspel mellan funktionshindersperspektivet och arbetet med Agenda 2030 skulle på detta sätt kunna bidra till att skynda på, fördjupa och utveckla det nationella och lokala arbetet med hållbar utveckling och Agenda 2030.

Uppdragets genomförande

I arbetet med regeringsuppdraget har MFD löpande kartlagt det arbete med Agenda 2030 som pågår i landet. Detta i syfte att identifiera goda exempel och kunna visa vilka insatser som är mest effektiva för att skapa ett större genomslag för funktionshindersperspektivet. MFD har haft dialog med de myndigheter som ingår i Rådet för hållbara städer, med

kommuner som arbetar aktivt med Agenda 2030 samt med organisationer som på olika sätt arbetar med hållbarhet och funktionshindersperspektiv.

MFD har lagt upp arbetet utifrån ambitionen att visa på bäst framkomliga väg för att nå genomslag för perspektivet. Under uppdragets första år genomfördes därför många utåtriktade aktiviteter. Därefter utvärderades genomslaget av insatserna och de som visat sig vara mest framgångsrika har utvecklats och genomförts under 2021. I bedömningen av vilka aktiviteter som ska prioriteras har målgruppens efterfrågan och önskemål varit en viktig faktor. En förutsättning har varit att aktiviteterna ska kunna genomföras i en digital miljö. MFD har sammanfattningsvis:

- bidragit med funktionshindersperspektivet i olika nätverk för hållbar utveckling samt aktivt fört in Agenda 2030 och hållbar utveckling som teman i funktionshinderspolitiska nätverk och samverkansgrupper.
- erbjudit och mött efterfrågan på kunskap, inspiration och metodstöd för arbetet med att stärka funktionshindersperspektivet i Agenda 2030 hos tjänstepersoner och förtroendevalda inom statliga myndigheter, kommuner och regioner.
- kartlagt arbetet med universell utformning och hållbar utveckling hos offentliga aktörer för att kunna lyfta fram effektivast möjliga insatser. Kartläggning och samskapande har resulterat i lärande exempel på hur kunskap och ansvar kan omsättas i strategier och förändring. Exempelen har sedan erbjudits som stöd till aktörer som inte kommit lika långt i arbetet.

För en sammanställning av MFD:s samtliga insatser under regeringsuppdraget, se bilaga 1.

Samverkan och insatser i nätverk

Agenda 2030 illustrerar hur olika verksamhetsområden hänger ihop och hjälper även till att konkretisera vikten av nya eller stärkta nätverk för samverkan i arbetet med hållbar utveckling. Hur städer och samhällen planeras, byggs och utvecklas har exempelvis en mycket stor bäring på måluppfyllelse i Agenda 2030. I Rådet för hållbara städer bidrar MFD

med funktionshindersperspektivet som en del i en helhet där sociala, ekologiska och ekonomiska frågor hänger samman.

Vidare har MFD under uppdraget arbetat med att stärka funktionshindersperspektivet i samverkansinsatser inom flera olika områden. MFD har även bidragit med funktionshindersperspektivet i den nationella uppföljningen av agendan. Hållbarhetsaspekten finns vidare inarbetad i myndighetens egen expertgrupp om trygghet i skolmiljön. MFD har också erbjudit stöd om Agenda 2030 i länsstyrelsernas och MFD:s gemensamma uppdrag att ge konkret stöd till förtroendevalda och tjänstemän i regioner och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer.

Kunskapshöjande insatser

Uppdragets målgrupper, dvs. statliga myndigheter, regioner och kommuner, har i varierande grad efterfrågat insatser för att öka kunskapen om Agenda 2030 i allmänhet. Framförallt representanter för kommuner har visat stort intresse för att även öka kunskapen om hur funktionshindersperspektivet kan inkluderas i deras verksamheter, processer och styrning. Målgrupperna har sett att funktionshindersperspektivet, dvs. att se människors olikheter som en grundläggande förutsättning, är en ändamålsenlig utgångspunkt i arbetet med hållbar utveckling. Målgrupperna har därför efterfrågat inspiration, utbildningar och stöd i *hur* de kan arbeta med Agenda 2030, funktionshinder och universell utformning.

Digitala föreläsningar

MFD har under regeringsuppdraget mött efterfrågan på kunskap genom ett tjugotal digitala föreläsningar, seminarier och konferenser i egen och andras regi. Innehållet har varierat från att introducera funktionshindersperspektivet på andras konferenser om Agenda 2030 till att visa på möjligheterna att tillföra hållbar utveckling som ett perspektiv i det strategiska funktionshindersarbetet. I vissa fall har det handlat om att inspirera till förändring inom ett samhällsområde eller delmål i agendan. I störst utsträckning har det dock handlat om hur agendaarbete generellt kan stärkas av ett strategiskt arbete med

funktionshindersperspektivet. Agenda 2030 var dessutom det övergripande tema på myndighetens årliga konferens [Delaktighetsdagen](#) under 2021.

Digitala stöd

MFD har byggt upp en bank med digitala stöd och en stor mängd samlad information på [temasidan om Agenda 2030](#) på sin webbplats www.mfd.se. På webbplatsen finns information om hur funktionshindersperspektivet förhåller sig till arbetet med hållbar utveckling. Målen i agendan länkas till befintliga metodstöd från MFD eller andra aktörer så att målgrupperna kan arbeta vidare med hjälp av stöden.

MFD har också samlat [artiklar](#) samt [filmade goda exempel](#) på hållbarhetsarbete med funktionshindersperspektiv på webbplatsen. Artiklarna och filmerna syftar till att inspirera till att använda funktionshindersperspektivet i Agenda 2030-arbetet och att synliggöra att funktionshinderspolitikens inriktning kommer till nytta och bidrar till hållbar utveckling.

Resultat av uppdragets insatser

MFD har under uppdragstiden nått tjänstepersoner från 230 kommuner, 30 myndigheter och samtliga regioner med stöd och/eller kunskapshöjande insatser om funktionshindersperspektiv i Agenda 2030. MFD:s webbplats inspirerar och ger exempel på hur man som förtroendevald, strateg eller annan tjänsteperson kan använda funktionshindersperspektivet i arbetet med att nå alla medborgare med sin service, kommunikation, policy eller tjänst. Lärande exempel har också samlats och publicerats digitalt och i tryckt format. För en redogörelse av samtliga genomförda insatser, se bilaga 1.

Genom att arbeta digitalt har MFD lyckats hitta effektiva vägar för att bidra till att funktionshindersperspektivet ges utrymme i Agenda 2030-arbetet. Detta har bland annat varit möjligt genom att finnas med och bidra med detta perspektiv i sammanhang där många tjänstepersoner

söker information om hållbarhet eller i sammanhang där många söker stöd för arbetet med funktionshinderspolitik.

Tjänstepersonerna har i dessa fall ofta haft till uppgift att starta eller upprätthålla arbetet med Agenda 2030 i sina respektive organisationer. MFD har då kunnat erbjuda kunskap och exempel som har bidragit till visst utvecklingsarbete kring bl.a. funktionshindersperspektivet. Kunskapen och exemplen kan ligga till grund för framtida hållbarhetsarbete där perspektivet finns med.

Perspektivets genomslag och effekter

Funktionshinderspolitiken syftar till att samhället ska bli tillgängligt och användbart för så många som möjligt. Universell utformning är ett sätt att uppnå detta. Agenda 2030 väcker frågan om hur samhället kan öka ambitionsnivån för en hållbar utveckling samtidigt som grupper eller individer inte lämnas utanför eller missgynnas av detta arbete. För att nå upp till dessa målsättningar behövs fortsatt arbete med innehåll och konkretion för att få ordentlig spridning och genomslag för funktionshindersperspektivet som en del av hållbarhetsarbetet i agendan.

Varken de offentliga aktörernas arbete med Agenda 2030 eller styrsystemen för detta arbete är ännu så utvecklade att det enkelt går att tillföra ett tvärperspektiv som snabbt skapar påtagliga eller mätbara effekter. När det gäller funktionshindersperspektivet har uppdraget snarare fått introducera perspektivet i ett arbete som även i övrigt är i sin början. Arbetet i nätverk och samverkan har gett MFD möjligheter att uppmärksamma funktionshindersperspektivet i strategiskt viktiga sammanhang inom hållbar utveckling. MFD har också kunnat uppmärksamma behovet av socialt hållbar utveckling i sina egna konferenser och i andra sammanhang som gäller frågor kring funktionshinderspolitiken.

Genom digitala kunskapshöjande insatser har MFD kunnat nå ut med budskap i olika svårighetsgrad och med olika teman, såsom offentlig upphandling och samhällsplanering, där det finns stor potential för hållbar utveckling och stor bäring på flera mål och delmål i agendan. Genom ökad kunskap kan offentliga aktörer förbättra arbetet med att

inkludera perspektivet inom sina verksamhetsområden och därmed öka träffytan i utvecklingsarbetet så att det når fler användare.

MFD:s bidrag i Agenda 2030 som underlag för styrning

Genom regeringsuppdraget erfar MFD att kommuner i ökad utsträckning har börjat styra mot att ha Agenda 2030 som ett övergripande paraply, som kan fånga upp olika tvärperspektiv i de styrande dokument som finns. Kommunerna kan på så sätt finna gemensamma insatser, samråd och indikatorer i Agenda 2030-termer snarare än att arbeta i stuprör med enskilda rättighetsfrågor. MFD har ett pågående uppdrag att tillsammans med länsstyrelserna ge olika typer av stöd till regioner och kommuner att genomföra sina funktionshinderspolitiska strategier och planer. MFD:s inspirationshöjande material om funktionshindersperspektiv i Agenda 2030 är uppskattade inslag i dessa stöd.

MFD:s bidrag till lärande exempel

MFD har kunnat möta en stor efterfrågan och vilja bland uppdragets målgrupper att få del av varandras insikter kring styrningen av agendan. Efterfrågan på vad funktionshindersperspektiv kan betyda och innebära i olika sammanhang har gradvis ökat under uppdraget. MFD har kunnat bidra till en kunskapsbank och ökad samsyn kring vad som krävs för att komma vidare i arbetet.

I dag finns behov av fler exempel som bygger på funktionshinderspolitikens inriktning för offentliga aktörer att se resultat av, utvärdera eller inspireras av. MFD arbetar därför fortsatt med att ta fram lärande exempel på fungerande arbetssätt. Arbetssätten konkretiseras bit för bit och vinsterna med att alla samhällsmedborgare kan använda det som offentliga aktörer erbjuder och tillhandahåller blir därmed synligare.

Agenda 2030 som en del av funktionshinderspolitiken

Regeringens strategi för en systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under åren 2021–2031 innebär att berörda myndigheter ska lämna en redovisning av hur vidtagna åtgärder inom uppföljning med anledning av det nationella målet för funktionshinderspolitiken bidrar till att även uppfylla målen i Agenda 2030.⁴ Detta bidrar till att skapa bättre förutsättningar att rapportera måluppfyllelsen inom många olika politikområden utifrån delaktighet och jämlikhet i levnadsvillkor. Likaså förbättras förutsättningarna för rapportering till FN:s kommitté om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och återrapporteringen om Sveriges arbete med Agenda 2030. MFD har till uppgift att erbjuda stöd och vägledning när det gäller uppföljningen till de myndigheter som omfattas av strategin. Stödet kan innefatta förslag på lämpliga åtgärder, statistikutveckling och vägledning om hur politikens inriktning, inklusive universell utformning, kan beaktas.⁵

Universell utformning i genomförandet av Agenda 2030

I regeringsuppdraget ingår att göra en analys av vilken roll och betydelse som principen om universell utformning kan ha i genomförandet av Agenda 2030.

Rätt från början innebär färre åtgärder i efterhand

Principen om universell utformning handlar om att redan i planering och utformning av en verksamhet, vara eller tjänst beakta och tillgodose

⁴ Regeringsbeslut I:13, 2021-09-23, dnr S2019/02213 samt S2021/06595. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.

⁵ Regeringsbeslut I:14, 2021-09-23, dnr S2021/06596.

mångfalden av förutsättningar och behov som finns hos människor. Detta är ett sätt att göra rätt från början, att planera bort otillgängliga lösningar och minimera behovet av åtgärder och anpassningar i efterhand, som många gånger kan vara kostsamma.

Universell utformning är ett arbetssätt som kan appliceras på allt som ska användas av människor eller som påverkar människor. Exempelvis miljöer, föremål och tjänster, information, kommunikation och policy. Detta kräver att användarnas behov och förutsättningar är utgångspunkt och att det finns en ambition att processen ska leda fram till något nytt.

Ingen ska lämnas utanför – inkludera genom att bredda basen av användare

En av de stora styrkorna med Agenda 2030 är att målen, budskapen och formgivningen inspirerar till ökat engagemang, diskussion, samverkan och arbete över samhällssektorer. Det finns möjligheter att statliga myndigheter och andra samhällsaktörer som i utgångsläget inte har arbetat med den sociala delen av hållbarhet genom agendan ser fördelarna med den och börjar göra det.

Genomförandet av Agenda 2030 i Sverige ska präglas av att ingen ska lämnas utanför. Med denna utgångspunkt kan universell utformning spela en stor roll och ha en viktig betydelse i genomförandet av agendan. Utgångspunkten sätter individer och grupper som generellt står utanför i fokus⁶ och innebär enligt MFD att hållbarhetsarbetet behöver breddas så att det omfattar alla invånare och alla delar av samhället.

Universell utformning ger stöd i konkretion och avvägningar

Vikten av universell utformning visar sig också genom att det i allt utvecklingsarbete finns en vinning i att tänka rätt från början och att minska risken för dyra sårbara lösningar i efterhand. Att som offentlig aktör utgå från universell utformning i sitt Agenda 2030-arbete blir på så sätt

⁶ Proposition 2019/20:188, Sveriges genomförande av Agenda 2030.

ett effektivt sätt att arbeta inom olika områden men med bibehållet fokus på målet om att ingen ska lämnas utanför.

Universell utformning kan dessutom spela en central roll som lösning på nödvändiga prioriteringar och kompromisser när social, miljömässig och ekonomisk hållbarhet behöver förhålla sig till varandra för det bästa och mest hållbara resultatet för människor. Många aktörer representerar, driver och har hög kompetens inom enbart ett eller ett par av perspektiven, men sällan alla tre. Om exempelvis miljömässig hållbarhet ges full prioritet i ett projekt utan att social eller ekonomisk hållbarhet beaktas skulle resultatet kunna bli bostäder som människor inte har råd att köpa. Vidare är bostäder som enbart prioriterar miljömässig hållbarhet men som inte är användbara för människor inte långsiktigt hållbara.

Utmaningar för ett ökat genomslag av universell utformning

Genomslaget för universell utformning följs inte upp i nuläget. MFD upplever i sina kontakter med aktörer som arbetar med hållbar utveckling att inställningen överlag är positiv kring olika sätt att bredda synen på de egna användarna, oavsett om man använder universell utformning eller ej. Det finns dock flera utmaningar för att principen ska få ett större genomslag, vilket utvecklas i det följande.

Principen är förhållandevis okänd

Enligt myndigheter som ingår i Rådet för hållbara städer skulle en ökad kännedom och användning av principen om universell utformning kunna innebära att fler får upp ögonen för att just deras fråga eller ansvarsområde berör användbarhet, tillgänglighet och funktionshinder. Detta skulle särskilt vara fallet om principen var mer etablerad.

Vissa kommunstrategier föredrar att använda begreppet universell utformning medan andra menar att begreppet snarare resulterar i oönskad komplexitet och begreppsförvirring.

Den stora utmaningen för ett större genomslag för principen om universell utformning är att den fortfarande är okänd i väsentliga delar av

målgrupperna för detta uppdrag. De som känner till principen eller som arbetar på sätt som liknar universell utformning säger sig sakna information och exempel om hur man konkret kan ta sig an arbetet. Där finns också upplevelsen av att hållbarhetskontexten är full med andra, mer kända principer, som också bygger på att sätta användaren i centrum.

Implementeringen kommer att kräva vilja, långsiktighet och samverkan

De kommun- och regionsstrategier som känner till universell utformning arbetar med frågor om var man ska börja tillämpa principen, hur man gör och inte minst hur kommunen som helhet kan använda principen så att resultatet för medborgaren blir en tillgänglig och användbar helhet. Universell utformning uppstår inte organiskt utan kräver en del vilja och mandat. Den befintliga styrningen av offentliga aktörer som arbetar nära medborgarna är ofta inte utformad utifrån de faktorer som främjar universell utformning, såsom långsiktighet, helhetsperspektiv och samverkan. Snarare handlar det om korta tidsperspektiv och om verksamhetslogiker som skapar stuprör. Sammantaget försvårar detta ett ökat genomslag för principen.

Ett hållbart samhälle måste byggas med utgångspunkt i verkliga behov

I genomförandet av uppdraget har MFD velat visa att genom att utgå från dem som har störst behov kan ett tillgängligt, användbart och hållbart samhälle byggas i enlighet med målen i Agenda 2030. Då kan fler både bidra till och dra nytta av utvecklingen, vilket är i linje med att inte lämna någon utanför. Målen i Agenda 2030 täcker många samhällsområden. Ibland kan det vara svårt att se hur vissa mål har med socialt hållbar utveckling att göra eller ens handlar om människor. Universell utformning kan då spela den viktiga rollen att peka på befolkningens mångfald, att bidra med en riktning i arbetet och att ge förutsättningar att väga samman och prioritera mellan miljömässiga, ekonomiska och sociala ingångsvärden. Detta för att uppnå det mest hållbart möjliga slutresultatet av arbetet.

Bilaga 1.

En sammanställning av genomförda insatser inom ramen för regeringsuppdraget om Agenda 2030 och funktionshindersperspektivet 2019-2021.

Referensgruppsarbete

1. Hållbara städer

MFD sitter med i flera referensgrupper kopplade till Rådet för hållbara städer som har till uppgift att stärka förutsättningarna för olika målgrupper att nå delmålen för mål 11 om hållbara städer och samhällen i Agenda 2030. Inom rådet produceras vägledningar och lärande exempel inom områden som kommunal grönplanering och socialt hållbar stadsutveckling.

Utgångspunkterna är Agenda 2030, politiken för en hållbar stadsutveckling och politiken för gestaltad livsmiljö. MFD sitter också med i Vinnovas bedömningsgrupp avseende projekt med anknytning till principen om universell utformning.

2. Trygghet i skolan

MFD initierade 2019 ett projekt för att öka tryggheten i skolan för elever med funktionsnedsättning. Projektet har resulterat i ett stödmaterial till kommuner om hur de kan genomföra trygghetsvandringar med elever samt inkludera trygghetsperspektivet vid ny- och ombyggnation av skolor. Projektet innefattar en expertgrupp med representanter från myndigheter, civilsamhälle samt arkitekter⁷ som samskapar leveranserna i projektet.

⁷ Boverket, Skolverket, Barnombudsmannen, Skolinspektionen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sveriges kommuner och regioner, White arkitekter, Sveriges elevråd och Funktionsrätt Sverige.

3. Uppföljningen av Agenda 2030

MFD deltar i en myndighetsreferensgrupp till Statistiska centralbyrån (SCB) för att på ett tydligare sätt synliggöra hela befolkningen i uppföljningen av Agenda 2030-arbetet samt visa på de kunskapsluckor som finns i den svenska statistiken. Den statistiska lägesrapporten från 2020⁸ synliggjorde de grupper för vilka målen i agendan nås i mindre utsträckning och syftade till att skapa underlag för fördjupade analyser i den löpande uppföljningen. Syftet är också att presentera en sammanfattande bild av vilken statistik som saknas i Sverige för att kunna följa upp intentionen om att inte lämna någon utanför i uppföljningen.

Digitala stöd för att integrera funktionshindersperspektivet

4. Webbplats om Agenda 2030 ur ett funktionshinderperspektiv

Under 2021 lanserade MFD en sida på myndighetens webbplats om hur målgrupperna kan arbeta med funktionshindersperspektivet i Agenda 2030. På sidan finns information om hur perspektivet förhåller sig till arbetet med hållbar utveckling på ett övergripande plan. Målen i agendan länkas till befintliga metodstöd från MFD eller andra aktörer, så att besökarna hittar bästa tillgängliga stöd på ett givet område. Till stöd finns också goda exempel från kommuner och statliga myndigheter samt inspel från den vetenskapliga akademien, civilsamhället och Agenda 2030-samordnaren. Sidan har marknadsförts under året och har hittills nått cirka 2 000 personer.

5. Agenda 2030 på lättläst svenska

MFD har tagit fram en version av agendan som är bearbetad till lättläst svenska. För att alla ska ha möjlighet att delta och bidra i arbetet med Agenda 2030 måste så många som möjligt få kunskap om agendan och de olika

⁸ SCB 2020, *Lämna ingen utanför. Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020.*

delmålen. Texten finns publicerad på myndighetens webbplats och har formgetts, tryckts och spridits under 2020 och 2021 i samarbete med bland annat riksförbundet FUB.

6. Stödmaterial för att integrera funktionshinder i barnrättsarbetet

MFD har tagit fram ett stödmaterial för att integrera funktionshindersperspektivet i barnrättsarbetet för att vidga målgruppen och nå fler. Materialet finns publicerat på en temasida på myndighetens webbplats. På temasidan finns kunskap, metoder och tips för ett barnrättsarbete som inkluderar fler oavsett funktionsförmåga.

Seminarier, webinarier och konferenser

7. Seminarier om universell utformning och hållbar utveckling

Den 11 maj 2020 hölls en digital föreläsning för Skatteverkets arbetsmiljöteam om universell utformning som verktyg för att skapa inkludering.

Den 4 juni 2020 hölls en digital föreläsning om funktionshindersperspektivet inom ramen för Agenda 2030 och MR-arbetet för den politiska ledningen, oppositionen och verkställande direktörer för kommunala bolag i Tierps kommun.

Den 11 juni 2020 hölls ett digitalt seminarium om universell utformning som verktyg för att skapa inkludering. Seminariet hade 120 besökare från kommuner, regioner, statliga myndigheter och organisationer.

Den 13 juli 2020 hölls ett digitalt s.k. side-event under FN:s årliga högnivåmöte om hållbar utveckling.⁹ Tema för eventet var universell utformning som verktyg för att inte lämna någon utanför arbetet med Agenda 2030. Vid mötet deltog 148 personer från 32 länder.

⁹ High-level Political Forum on Sustainable Development, HLPF 2020.

Den 19 oktober 2020 hölls ett digitalt seminarium om universell utformning och hållbarhet i samarbete med Vinnova. Seminariet utforskade hur begreppen hänger ihop och gav konkreta exempel på hur de kan tillämpas inom samhällsbyggnad. Seminariet var en del i Mål 11-veckan som arrangerades av Formas tillsammans med myndigheterna inom Rådet för hållbara städer. I seminariet deltog 95 personer.

Den 3 december 2020 hölls en digital konferens om funktionshinderspolitik och hållbar utveckling tillsammans med länsstyrelserna. Konferensen avslutades med ett seminarium om hur kommuner, organisationer och länsstyrelser ser att funktionshindersperspektivet kan få ett större genomslag i arbetet med agendan. Konferensen hade 1 346 anmälda besökare.

Den 18 januari 2021 hölls en digital konferens om Agenda 2030 och hur man genom att tillämpa principen om universell utformning kan bidra till att nå hållbarhetsmålen. Konferensen som utgjorde MFD:s årliga Delaktighetsdag tog upp utmaningar och framgångsfaktorer från kommunal, regional och statlig nivå. Konferensen hade 900 anmälda besökare.

Den 28 maj 2021 hölls ett möte med exempel från arbete på Socialdepartementets myndigheter i genomförandet av Agenda 2030. Myndigheten för delaktighet gav exempel på funktionshindersperspektivet i Agenda 2030.

Den 14 juni 2021 hölls ett digitalt side-event under FN:s statspartsmöte där MFD diskuterade hur universell utformning kan användas som ett verktyg för att göra samhället tillgängligt, användbart och hållbart för fler.

Den 2 september 2021 hölls en digital föreläsning om Agenda 2030 ur ett funktionshindersperspektiv på konferensen ”Funkar tillgängligheten i praktiken? – utbildningsdag om strategisk styrning av funktionshindersarbetet”. Konferensen arrangerades av länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens och Västerbottens län.

Den 6 oktober 2021 hölls en digital föreläsning på konferensen Miljöledning i staten 2021 – Ständig förbättring och transformativa kliv i miljöarbetet. Konferensen vände sig till personer som arbetar med miljöledning i statliga myndigheter. Sessionen med MFD:s föreläsning hade 110 deltagare där majoriteten kom från myndigheter och högskolor.

Den 21 oktober 2021 hölls en digital föreläsning på konferensen ”Hur säkerställer vi att ingen lämnas utanför?”. Konferensen var en utbildningsdag om strategiskt arbete i offentliga organisationer arrangerad av länsstyrelserna i Uppsala, Västmanland och Södermanlands län.

Den 1 december 2021 hölls en digital föreläsning om funktionshinderspolitiken och Agenda 2030 på den nationella samlingen för internationella funktionshindersdagen 2021. MFD visade också sin temasida på webbplatsen www.mfd.se. Konferensen hade 900 anmälda deltagare.

8. Seminarier om metoder för ökad trygghet i skolan

Den 8 juli 2020 hölls ett digitalt seminarium om hur kommuner kan säkerställa trygghet vid ny- och ombyggnation av skolor. Seminariet hade 104 besökare från skolor, kommuner och statliga myndigheter.

Den 22 september 2020 hölls ett digitalt seminarium i samarbete med nätverket Forum bygga skola. MFD, Boverket, Funktionsrätt Sverige och Specialpedagogiska skolmyndigheten samtalade om hur skolor kan byggas för ökad trygghet. Seminariet hade 59 besökare.

9. Seminarium om planering för att skapa äldrevänliga städer

Den 20 oktober 2020 hölls ett digitalt seminarium om hur städer och samhällen kan planeras så att äldre får möjlighet att fortsätta vara aktiva, delaktiga och självständiga. Seminariet var en del av Mål 11-veckan som arrangerades av Formas tillsammans med myndigheterna inom Rådet för hållbara städer. Seminariet sågs av 368 personer.

10. Seminarium om förtroendevalda personer med funktionsnedsättning

Den 17 november 2020 arrangerade MFD en nordisk konferens om möjligheterna och utmaningarna som förtroendevald med funktionsnedsättning. Kunskap, erfarenheter och goda exempel delades

mellan besökare från 15 länder. Konferensen arrangerades tillsammans med Nordens välfärdscenter och hade 105 besökare.

11. Seminarium om funktionshinderperspektiv i barnrättsarbetet

Den 15 juli 2020 hölls ett digitalt seminarium om barnrättsarbetet och arbetet med hållbar utveckling ur ett barnrättsperspektiv. Seminariet fokuserade på hur man kan planera arbetet för att nå även barn med funktionsnedsättning. Seminariet sågs av 170 personer.

Övriga spridningsinsatser

12. Temabilaga i nyhetstidningen Dagens samhälle

I Dagens samhälle den 11 november 2021 fanns en temabilaga som beskriver MFD:s och andra aktörers arbete med universell utformning och hållbar utveckling. Den publicerades som en bilaga i tidningen som går ut till drygt 20 000 prenumeranter med en räckvidd på cirka 46 000/vecka. Läsarna är chefer och politiker i kommuner, regioner, myndigheter och offentligt ägda bolag samt personer med nyckelpositioner i välfärdssektorn.

Myndigheten för delaktighet
Box 1210, 172 24 Sundbyberg
08-600 84 00
info@mfd.se
www.mfd.se
Nummer: 2022:2